

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2:50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Veliko zborovanje naprednega učiteljstva v Trstu.

XXIII. skupščina Zaveze dne 4. in 5. t. m.

Mi vstajamo in vas je strah. — Napredna javnost za napredno učiteljstvo. — Pred zborovanjem. — Pričetek zborovanja. — Zborovanje delegacije. — Izlet. — Glavno zborovanje. — Poučni izleti. — Odmev našega zborovanja po domovini. — Rezultati.

(Konec).

Debata o tajnikovem poročilu.

Tajnikovo poročilo je bilo, kakor smo že rekli, sprejeto z viharim odobravanjem.

Nudilo nam je pa tudi vsestranski vpogled v notranje delovanje Zaveze in njenih društev. A ne samo to, dalo nam je direktive za naše nadaljnje delovanje in nas opozarjalo na nedostatke sedanjega dela.

Izmed debate omenjamo pojasnilo [tov. Česnika] glede bojkotiranja naših listov od strani krajnih šolskih svetov.

Naše ped. liste mečejo kr. šol. svet iz knjižnic ven ali jih pa nočejo plačati. To ravnanje je naravnost protizakonito, ker imajo okr. uč. konf. — in domače konf. — pravico sklepati o nabavi knjig, tiskovin in učil. Če torej krajni šol. svet noče naročiti predlaganih učil, tedaj je po sklepu in [odloku] c. kr. dež. šol. sveta na Kranjskem okrajni šolski svet upravičen naročiti na račun krajnega šolskega sveta ista predlagana učila.

(Op. uredn.: V tej zadevi bi svetovali vedno in dosledno vlagati rekurze in se pri tem sklicevati na odlok c. kr. dež. šol. sveta in na določila drž. zakona.)

Tov. Brinar je pojasnil zadevo in razmerje socialnega odseka na Štajerskem do „Zvezne trgovine“ v Celju.

Učiteljstvo samo ni nikdar zahtevalo od Zaveze oz. Zavezinih listov, kaknega popusta in tudi ni do zadnjega — dokler se ni o tem sklepalo v božični seji upravnega odbora Zaveze v Ljubljani — vedelo, da je „Zvezna trgovina“ zahtevala 25% od razpečenih tiskovin ki jih ji je pravzaprav socialni odsek odstopil.

(Op. uredn.: Stvar se je od upravnega odbora in sedaj od delegacije vzela na znanje

in je želeli, da se nam v prihodnje ne bo potreba več baviti z enakimi zadevami.)

Novo zanimivost nam je pa prinesla debata z ozirom na kranjsko persekucijo učiteljstva zaradi čitanja časopisov na ulici.

Ljut boj na Kranjskem, ki ga bojuje v prvi vrsti učiteljstvo, nas uči o marsičem in nam zbujajo spomine tudi nazaj.

Strast gotovih gospodov in krogov privaja te do pedagoške vzvišenosti, da vidijo v učitelju vzvišeno bitje, ki sme delati vse, le to ne, kar ga „ponižuje“ in napravi naravno družabno bitje človeškega rodu — človeka.

Naravnost malikovavstvo propagirajo ti krščansko-misleči gospodje, ker menijo, da ne sme otrok spoznati človeške narave učitelja, da ga ne sme spoznati kot družabno bitje, ampak ga mora oboževati kot najpopolnejše bitje — malika; kar je izrodek dr. Šustersičevega pedagoškega naziranja in izrodek njegovih eksotično oblikovanih pedagoških načel:

„Le črevlje sodi naj kopitar“ in gotovo jih je tembolj upravičena soditi Šustersičeva gospoda.

Da je temu resnica, sledi:

Svoječas se je od kranjskega [dež. šol. sveta] izdala prepoved, da ne smejo kateheti potom šolskih otrok razdeljevati „Domoljuba“.

Ta prepoved se je takoj na to zopet preklicala; torej se je direktno dovolilo, da smejo šol. otroci raznašati politične časopise — najbolj hujskajoče časopise zoper učiteljstvo — da smejo kateheti v šolo k pouku prinašati politične časopise.

Taka je morala kranjskega dež. šolskega sveta!

Kar se dovoljuje katehetu in učencu, da, niti tisočinko tega, se ne dovoljuje posvetnemu

učitelju; da, se celo omejuje njegovo državljansko pravico in svobodo.

V tem oziru se je izreklo, da naj vsak učitelj, ki se mu omejuje celo pravice drž. osnovnega zakona, dosledno pritožuje na višje instance. Zoper postopanje dež. šol. sveta glede „Domoljuba“ je potreba vložiti protest. Občine naj se pa od strani učiteljstva pripravijo do tega, da bodo tudi protestirale proti postopanju dež. šol. sveta vsakokrat, kadar so prizadete; po dvakratnem zgledu ljubljanskega občinskega sveta in v zadnjem slučaju radovljiškega obč. sveta.

Naše geslo bodi: V znamenju protestov in rekurzov na višje instance!

Poročila o Zavezinih listih.

Položaj Zavezinih listov se je reševal in razmotrival prvič po proglašenju bojkota vsem našim listom in vsega, kar se tiska v naši tiskarni.

Učiteljski Tovariš.

Na božji poti na Brezjah, je že pred leti proglasil Slomškar Pirnat popolen bojkot Uč. Tov.

Od tedaj naprej se Uč. Tov. dobro razvija in napreduje. Število naročnikov konstantno raste, sotrudištvo postaja agilnejše in uspehi in moč dobrega stanovskega časopisa postaja od dne do dne vidnejša.

Nič ne drži tako trdno in trajno duhov skupaj nego dober stanovski list, to smo izkusili in izkušamo danes — v najhujši nevihti nad našim stanom. Časopis je naš voditelj k enotnosti, on je glasnik želj in idej nas in vsakega posameznika. On je prapor našega stanovskega demokratizma, naše stanovske zavdnosti, ki nas vodi do skupnih zmag.

baje kar same izpremeniti in izboljšati šolske razmere. Do izdaja novih šolskih predpisov naj se učitelji strogo drže starih. Učiteljske konference smejo staviti le predloge.

To je bil mrzel curek, ki je predrzne šolmaštrske želje takoj ukrotil.

L. 1855. 3. julija, po zmagoviti reakciji, pa toži namestništvo potom škofijskega konzistorija, da se učiteljske konference v okolici ne vrše, dasi bi se morale mesečno. Nalaga okoliškim učiteljem, da se zasedaj udeležijo mesečnih učiteljskih konferenc na glavni normalki v Trstu. Zanje pa bo sklicana posebna konferenca na Opčinah z vzporedom:

1. Kako naj vpliva učitelj pri nadzoru vanju mladine pri šolski maši z dobrim zgledom na učence.

2. O uvedbi glaskovalne metode.

Ta konferenca se je vršila dve leti kasneje, t. j. 9. julija 1857. ob 10. uri zjutraj. Okrožnica škofijskega konzistorija nam poroča leto kasneje (19. maja 1858.) o uspehu te konference tako-le: Namestništvo je zadovoljno

s tem, kar so učiteljske konference dosedaj podale. Učitelji, ki so zadržani pri h konferencah, naj odgovore na stavljenja vprašanja pismeno. Te odgovore je priložiti zapisniku. Glaskovalne metode mnogo učiteljev ne uporabljajo, ker je ne pozna zadostno. Okrožno šolsko nadzorstvo naj skrbi, da se bo učiteljstvo z njo dobro seznanilo. Določi se program prihodnje učiteljske konference: 1. Kako pospešuj učitelj šolski obisk. 2. O disciplini, pazljivosti in glasnem odgovarjanju otrok. 3. Računstvo na pamet v oddelku malih.

L. 1867. najdemo še sledečo sled o učiteljskih konferencah v konkordatni dobi. Škofijski konzistorij izjavlja v okrožnici 15. junija 1868: Odgovori na stavljenja vprašanja v minolem šolskem letu (1867.) obdržane učiteljske konference so splošno zadovoljivi. Posebno dobro so odgovorili: Jakob Čenčur, Josip Jančar, Jak. Stvarnik in Ivan Furlani. Jančarjev odgovor se je vposlal c. kr. min. za uk.

(Dolje.)

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemič.

(Dolje.)

V. Učiteljske konference.

L. 1848. je poleg drugih iluzij prineslo tudi učiteljske konference. Kako so se te obnesle, posnemamo iz sledečih uradnih spisov:

Ministrski odlok 2. septembra 1848 govori: Učiteljstvo naj se shaja mesečno v konferencah; zasedaj neobligatno. Konference sklicuje in jim načeljuje okrajni šolski ogleda in škof. Zapisnike je poslati potom okrajnega šolskega ogleda in škofijskega konzistorija deželni vladi.

Koj leto nato pa pride potom škofijskega konzistorija opomin, da so učiteljske konference ponekod prekoračile svoj delokrog. Hotele so

Položaj in stanje našega stanovskega glasila pred leti ni bilo ugodno, a je danes uravnano. Kaj je bilo temu vzrok — ne bomo razmotrivali, pač pa poudarjamo naprej in naprej: Sirite naš tisk, pridobivajte oglasov, ravajte se po njega vodilih in sodelujte pri njem! (Burno ploskanje.)

Če se pritožujete zoper [nepopolnost] poročil, ste sami krivi, ker ne poročate!

Z zvišanjem naročnine na 10 K, s skrajšanjem prilog, s pridobivanjem novih naročnikov, z ustavljanjem lista malomarnim naročnikom se je stanje Uč. Tov. že znatno izboljšalo. A tudi pri tem ne smemo ostati. Naš urednik je za velikanski trud, ki ga ima z listom, naravnost sramotno plačan; sotrudiniki so često žrtve stanovske malodušnosti in malomarnosti in često tudi lenobe — smešne „želje po počitku“.

Bačunati pa moramo tudi s tem, da je krog čitateljev Uč. Tov. zato majhen, ker smo učitelji maloštevilnega slovenskega naroda.

Zatorej opozarjamo vsakogar, kdor nas kritizira, tudi na to, da se vpraša: Sem li upravičen kritizirati; sem li že za list kaj storil? (Dobro!)

Število naročnikov se še lahko zveča in se bo tudi upravništvo potrudilo, ker to dobro razumeva svojo nalogo ter že sestavlja imenik naročnikov in nenaročnikov za posamezne okraje, da ta imenik dopošlje zaupnikom posameznih okrajev, ki pridobijo novih naročnikov in priporočijo, komu naj se list pošlje na ogled.

Drugo leto pa pride itak na skupščini tudi v razgovor, kako najti modus, da bo vsak naš organiziraneec prejemal stanovski naš list.

Upravniško poročilo nam je podal tov. Pretnar. Račun Učit. Tov. se je odobril po kratki debati, v katero je posegel tov. Gnuš.

To poročilo naj podajo delegati posameznim Zavezinim društvom.

Popotnik.

Tudi Popotnik koraka vztrajno po pedagoškem polju naprej, nam kaže pot v našem šolskem boju; urednik in sotrudiniki opravljajo to poštvalno delo.

Za njim pa hiti meč osvete, hiti, da bi ga prehitel in mu prestrigel pot življenja — v znamenju bojkota!

A njega življenjska sila je tesno združena z življenjsko silo duha učiteljstva — in te ni v stanu streti bojkot.

V znamenju tega načela je podal tov. L. z n. r. poročilo o stanju Popotnika.

Ne sme je biti šole in ne napredujočega posameznika, ki bi ne bil naročen na Popotnika, boji naše geslo in naš odgovor na napovedani bojkot. (Tako je!)

Istotako, kakor račun in poročilo o stanju Uč. Tov., naj tudi to poročilo predlože delegati na zborovanju krajevnega društva.

Zvonček.

Tov. Jelenc je podal račun in pojasnil podrobnosti o stanju Zvončka. Poročilo pravi:

„Boj kot Zvončku ni škodoval. Pridobil pa je še mnogo novih naročnikov in upamo, da to število še naraste. Le pet jih je odpadlo...“ (Burno odobravanje. Klici: Le naprej, naprej za naše liste!)

V debato so posegli tov. Hrašček, Gruntar, Luznar, Šmajdek.

Račun se je odobril.

Glavni račun Zaveze.

Glavni račun Zaveze je podal blagajnik tov. Luznar.

Pojasnil je, da je v letošnji bilanci padlo imetje le zaradi tega, ker se je ob priliki, ko so se čuli glasovi o razpustu Zaveze, poravnalo dolgove nekaterih listov, da se tako denar ohrani. Pripominja pa, da bo v bodočem letu ta razlika popolnoma izginila.

Jako mnogo dobička prinaša Zavezi „Ročni zapisnik“. Zaveza ga je sicer oddala v režijo tiskarni, ker je Zaveza sama težko izvrševala te posle, a prejema redno od tiskarne pogojene odstotke, tako da pokriva večino svojih dolgov od teh dohodkov, (Dobro!)

V debati je pojasnil blagajnik tov. Šmajdku, da Zaveza redno prejema tudi od „Banke Slavije“ pogojene odstotke od učiteljskih zavarovanj in prejme v najkrajšem času od „Slavije“ večji znesek od pretečenega leta.

Računi so se odobrili, in naj jih predlože delegati svojim društvom.

Poročilo računskih pregledovalcev.

V imenu pregledovalcev računov je poročal tov. Brinar.

Račune so našli pregledovalci v najlepšem redu.

Priporočala le, da naj se list takoj ustavi, če ga naročnik ne plača.

Pri računu Uč. Tov. posebno opozarja na dolg inseratov.

Kdor hoče imeti v našem listu inserat, naj ga plača. Od inseratov imajo le inserenti dobiček, ker se mi na inserate v našem stan. glasilo tudi oziramo. Ne pa, da bi se pustili na ta način izkoriščati. (Odobravanje.)

Drugače je pa to, če inserira morebiti kak stanovski tovariš.

Volitev pregledovalcev računov.

Tov. Brinar je priporočal, da naj se izvolijo za pregledovalce računov taki tov., ki so v bližini centrale in to iz finančnih ozir, da Zavezi ni potreba plačati precej visokih potnin.

Vendar je bil sprejet predlog tov. Sadarja, da ostanejo stari pregledovalci, ker so vestno vršili svojo nalogo, ti so: Fr. Brinar, Ant. Grmek, J. Toman.

Letni donesek Zavezi.

Ker se letos še ni definitivno sklepalo o izpremembi pravil, oz. o stalnem tajnistvu, se je določil enak letni donesek Zavezi kakor prošla leta, t. j. 1 K od pravega člana.

Poročal je o tem tov. Luznar, v debato sta posegla tov. Brinar in predsednik Jelenc.

Pojasnilo se je dalo, da je diferenca med številom članov in med izkazano vsoto članarine zaradi dej. učit. društev, ki ne vplačajo popolnega doneska, ker sicer bi se vplačal donesek od vsakega člana po dvakrat — tam namreč, kjer imajo dej. uč. društva.

Določitev vzporeda za glavno skupščino.

Potom poročila tov. Križmana in na podlagi izpreminjavalnega predloga tov. Ferluge se je določilo vzpored za glavno skupščino, po katerem se je tudi ta vršila.

Določitev časa XXIV. skupščini Zaveze.

Na predlog tov. Rusa je delegacija določila:

Določitev časa i. dr. za 24. glavno skupščino Zaveze se prepušča upravnemu odboru, ki ima to urediti v soglasju s štajersko Zvezo in sicer naj se vrši zborovanje v počitniški dobi.

Predlogi in nasveti.

Tov. Flere stavi sledeči samostojni predlog:

Organizacija mladinskega pisateljevanja.

Vedno glasneje in pogosteje je klic po odseku, ki bi prevajal knjige, ki romajo v mladinske knjižnice in mladini v roke. Do danes še nimamo celotnega pregleda knjig, ki so že izšle v naši literaturi, ki napolnjujejo knjižnice in o katerih smo mnogi prepričani, da ne spadajo na to mesto. Zadevo naj vzame v roko Zaveza, naprosi poznavatelje naše mladinske literature, da naj stopijo ti nemudoma v stik ter določijo kratko in precizno, kaj naj se da mladini v roke, kaj ne; da ima vsak, ki ima opraviti s knjižnico za mladino, natančen nasvet, po katerem se lahko ravna.

Tak odsek pa naj bi bil stalen, da oceni tudi vsako mladinsko knjižico, ki nanovo izide. Založništva naj bi mu pošiljala v lastnem interesu po en izvod v oceno.

Najprej pa bodi njegova naloga, da pregleda vso dozdaj izišlo mladinsko literaturo ter jo sortira na posamezne starostne stopnje. V ta namen naj Zaveza takoj povabi poznavatelje te literature, ki naj si delo razdele. Oglasil bi se morebiti kdo za literaturo pred Levstikom; kdo drugi prevzame Levstikovo dobo, eden zopet Stritarjevo dobo; eden bi se ugloobil v Vrtec Tomšičev in Kržičev, drugi v Zvonček; zopet drugi bi predelal Gabrščekovo mladinsko knjižnico, drugi Kosijevu itd. — ne bi trajalo dolgo, pa bi imeli pred seboj po dobah urejen zapisnik, ki bi se vedno z ocenami novih del izpopolnjeval. Ta zapisnik bi založila za prav nizko ceno Zaveza, in gotovo bo vsak mladino ljubljen rad segel po njem. Neprecenljive vrednosti pa bi bil za šolske knjižnice.

O tem predlogu se je vnela živahna debata, v katero so posegli tov.: Cvahte, Hrašček, Brinar, Pečnik, Šijanec in Gangl.

Iz debate povzemamo: Kako naj se pišejo mladinski spisi? Mladinski spisi so čisto preotročje pisani in so mnogokrat tudi prekratki.

Toplo se je priporočalo poživitev mladinskega pisateljevanja. Sestavi naj se imenik mladinskih pisateljev in spisov. V to svrhu je bil dan prav umesten opomin, da imajo ponekje že sestavljene take imenike. Brežiški okraj je že sestavil imenik mladinskih spisov; naj se torej naprosi za ta imenik in naj se ga revidira, izpopolni in preuredi. S tem bo mnogo olajšano to delo.

Stavljen je bil predlog, da se ta odsek takoj sestavi, a je ostalo pri prvotnem mnenju, da se pozovejo mladinski pisatelji k temu delu.

Končno je bila pa delegacija opozorjena tudi na to, da po izpremembi Zavezinih pravil pridemo itak do takega odseka, ker bo imel ped.-did. odsek tudi nalogo, skrbeti za sestavljanje in izdajanje potrebnih šolskih, učnih in drugih knjig, katerim navodilo za sestavljanje in ocenjevanje bo dajala ta odsek.

Izprememba pravil.

Tov. Gangl je poročal o izpremembi Zavezinih pravil:

Naloga, ki jo je referent prejel od upravnega odbora ni bila lahka.

Pravila, ki so tu predlagana, ki so bila objavljena v Uč. Tov. in katerim dopolnilni komentar je bil istotako objavljen v Uč. Tov., so le podlaga, le temelj, le načrt za izpremembo pravil.

Resno delo in važnost izpremembe pravil, ki bo dalekosežnega pomena za desetletje našega dela, kakor tudi naš stanovski demokratizem, da morajo biti vsi deležni pri rešitvi tako važnega stanovskega vprašanja, nam nikakor ne dovoljuje, da bi že danes rešili to vprašanje in o tem sklepali preko podrejenih društev. (Živahno odobravanje.)

Ni dovolj, da sklepajo o tako važnem vprašanju le delegati, temveč mora biti tega dela z mislijo deležno vse učitelstvo in mora o tem tudi sklepati vse učitelstvo. (Jako dobro!)

Naša organizacija mora biti v gospodarskem oziru centralistično urejena, v delavnem oziru pa decentralistično, tako da zadobe podrejene organizacije popolno samoupravo in avtonomijo in da se pride v delavnem oziru do popolne delitve dela, a v gospodarskem oziru

do družitve čistega kapitala. (Navdušeno odobravanje.)

Podjetja, ki temelje na gospodarski podlagi, naj se po nepotrebnem ne cepijo in si naj ne napravljamo po nepotrebnem medsebojne konkurence. (Dobro!)

Z ozirom na vsa ta dejstva je upravni odbor v seji pred delegacijo sklenil podati delegaciji sledečo resolucijo:

1. Načrt izpremenjenih pravil Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev naj predlože delegati in delegatinje svojim društvom, da jih preštudirajo in stavijo svoje nasvete in izpreminjavalne predloge.

2. Vsa v Zavezi združena društva naj v ta namen skličejo posebna zborovanja.

3. Nasvete in izpreminjavalne predloge je doposlati do Velike noči p. l. glavnemu referentu, ki na podlagi teh ta načrt preuredi ter ga predloži na prihodnjem zborovanju Zaveze delegaciji v razpravo in potrdilo. (Ploskanje.)

V razpravi pri tej resoluciji se je podarjalo posebno sledeče:

Glavna podlaga Zavezinemu vodstvu naj bodo deželna učiteljska društva posameznih kronovin.

V vseh kronovinah, kjer tega še ni, naj se osnujejo slovenska deželna učiteljska društva, potem katerih bo poslovala Zaveza s podeželskimi društvi.

Ustanovi naj se tudi hrvaško dež. uč. dr. za Istro in Dalmacijo, ki naj se pozove, da pristopi k Zavezi, da bo v njej v resnici združeno vse jugoslovansko učitelstvo. (Viharno odobravanje.)

V debato so posegli tov.: Likar, Loparnik in Rajšp.

Sklepalo se o d.batnih točkah ni, ker so bile sprejete točke Ganglove resolucije in se bo razpravljalo o vseh nasvetih pri prihodnji glavni skupščini Zaveze na Štajerskem.

Pismo tov. Ogorelca.

Tov. Rajšp je prečital pismo, ki mu ga je poslal v ta namen tov. Ogorelec zaradi česar se je vnela živahna debata, katere so se udeležili tov.: Črnagoj, Gangl, Šmajdek in Brinar.

Z viharnim odobravanjem je bila nato sprejeta zahvala in priznanje vsem urednikom Zavezinih listov.

* * *

Po triurnem zborovanju je nato predsednik tov. Jelenc zaključil sijajno uspešno zborovanje delegacije. Prisotna tovariša Čeha sta se izjavila, da je bilo to zborovanje vzor stanovskega parlamenta!

Skupni obed.

Po zborovanju delegacije se je vršil skupni obed v „Balkanu“, ki se ga je udeležilo 160 učiteljev in učiteljic; drugi so se razšli po mestu.

Novi hotelir, po rodu Čeh, nas je dobro postregel, samo v personalu bi mu svetovali, da si preskrbi takih ljudi, ki bodo Slovani in bodo znali tudi slovensko.

Izlet po morju.

„Edinost“ piše o tem izletu sledeče:

„V nedeljo popoldne ob 4. je veliki parnik družbe „Dalmacija“ „Split“ odvel do 600 oseb — ker se je učiteljem pridružil tudi mnogo drugega občinstva, posebno pa narodnega ženstva — na izlet po morju. Vozil nas je ob obali istrski do Pirana, kjer se je zopet zasukal ter premeril tržaški zaliv mimo ponosnega gradu Miramara, zbujačočega žalostne spomine na velike zgodovinske dogodke, do historično znamenitega gradu devinskega, ki stoji s svojo srednjeveško zunanjostjo na skalovju ob morju kakor spomenik davno minolih in za naš narod žalostnih časov gospodarskega in duševnega robstva. Vračajoč se zopet v smeri proti gradu Miramar, so se izletniki divili lepim vinogradom, ki nam kakor priveznjeni k morju dajejo slovečega „prosekarja“. A ko je parnik dospel vstric grljanskega kopališča z njegovim hotelom in njega nasadi, so izletniki gledali košček našega obrežja, ki ga je narava obdarila najbogateje s svojo krasoto in divoto. Da! Tu so videli izletniki oni del obrežja naše Adrije — od Devina do gradu Miramar, ki je zares naš — slovenska last. Seveda je pogled z morja na našo lepo, višjo okolico, posejano z močnimi slovenskimi selišči, zbuja občudovanje izletnikov; le škoda, da jim je oblačno vreme vzkratilo še višji vžitek: pogled na julij-

ske Alpe in v lepo furlansko ravan, zlasti tudi na izliv Soče v morje. Očaka naša nosa smo sicer videli, ali tudi on se nam je kazal le v nejasnih konturah.“

Pred prihodom v Grljan.

Parnik je mogočno plul ob obali sinje Adrije, plul je tja, kjer se je pravzaprav vnela prva iskra tržaškega Slovanstva.

Slovensko napredno učitelstvo je plulo proti kraju, kjer se je iskra tržaškega Slovanstva vznemela v mogočen plamen goreče ljubezni do domovine, mogočen plamen tržaškega trpinakoličana do lastne grude in kjer se je pričela realizacija gospodarskega dela tržaškega Slovanstva; pozitivni uspeh družitve slovenskega kapitala; plulo je slovensko napredno učitelstvo proti slovenski zemlji v Trstu — v slovenski Grljan.

Vznetil se je v nas plamen in čut slovenske zavesti, zbujača so se v nas čuvstva, ki jih ne more človek z mrtvim črk napisati, zadaj tam na obali slovenskega Jadranskega morja smo opazili, da nas pričakuje slovensko grljansko ljudstvo.

Nas, slovensko napredno učitelstvo je pričakovalo na obali morja — slovensko ljudstvo!

Čez morje so dospeli do nas glasovi godbe in tam na obali smo opazili nad množico ljudstva vihrati slovensko trobojnico.

Čuj, duh našega Jenka: „Naprej zastava Slave!“ ...

V srcih vseh nas so se zbudila čuvstva, da smo dali duška njim. Mogočen „Živio!“ je zadonel čez morje in je združil duh slovenskega naprednega učitelstva z duhom slovenskega tržaškega okoliškega ljudstva!

In če bi mogel, bi zapel mogočno, da bi se čulo čez vse Jadransko morje: Buči, buči morje Adrijsko, ki si Slovanstvo! ...

Sprejem.

Pred Grljanom se je parnik vstavil, ker je bil obisk parka miramarskega in našega slovenskega kopališča Grljan tudi na programu izleta. Tu so doživeli gostje preradostno presenečenje. Proti parniku je plula mala flotilja ladij na vesla. Ta flotilja je spremljala motorni čoln „Miramar“ z nežnimi slovenskimi hčerškama na krovu, ki sta donášali pozdrav naše okolice našim gostom slovenskim učiteljem. Ena — gospica Rafaela Martelančeva iz Barkovelj — je bila odeta v pestro okoličansko narodno nošo, a druga — učenka Marija Lukševa s Proseka — je bila v beli obleki. Z obrežja pa so nam preko morske gladine zveneli akordi slovenskih koračnic v pozdrav; pozdravljala nas je tudi trobojnica proseškega „Hajdriha“. Mala flotilja je obkolila veliki parnik in gospica Rafaela Martelančeva je iz čolna ven pozdravila goste:

Pozdravljeni bodite, mili gostje, Vi pionirji prosvete, došli tam iz zelene Štajerske, milega Korotana, iz slovenske Švice, Gorenjske, iz tožne Istre, iz bratske nam Češke!

Srčna Vam hvala za izkazano nam čast, da ste nas obiskali. Žal pa, da ostanete pri nas tako malo časa. — Vendar želim, da se še v tem malem času prepričate, da bivajo tu ob sinji Adriji še zvesti sinji in hčere premilega našega in vašega slovenskega naroda. Smelo rečem: Prej se posušite morje nego usahne goreče rodoljubje do naše mile slovenske domovine. (Klici: Živio!)

To se mi je zdelo potrebno omeniti, da, mili bratje, sprejmete z večjo radostjo naše najprisrčnejše pozdrave, katere jim ravno Vi ponese te tja na vse konce naše domovine. Dobro došli!

In Vi, gospod predsednik, blagovolite sprejeti v dar ta mali šopek kakor znak našega visokega spoštovanja do onega stanu, ki nas je povzdignil iz temote in postavil na žarko solnce prosvete in omike! — Živeli! (Viharno odobravanje.)

Predsednik Zaveze, tov. Luka Jelenc, se je spustil s parnika po stopnicah in se je z zadnje stopnice v navdušenih besedah zahvalil na tem radostnem presenečenju. Začelo se je prevažanje gostov s čolni na obrežje ob neprestanem sviranju godbe. Stopivši na kopno pa so v belo oblečene šolske deklice obdarjale goste s cvetjem. Radostnih src so se gostje zgrnili po velikem parku hotela „Grljan“, kjer se je zbralo toliko domačega občinstva iz bližnjih vasi, na čelu mu društvi

javljam odkrito, da zlasti malim narodom treba nekoliko takozvanega narodnega šovinizma, ako se hočejo vzdržati v borbi proti tolikemu pritisku. — In zgodovina vas uči, da so se mali narodi pospenjali na visoke stopnje kulture in moči, ako so bili — šovinistični. Njihova imena blestijo v zgodovini človeštva. Sijajen zgled za to nam je mali grški narod. Mal košček zemlje mu je bil v last, ali ustvaril si je mogočno kulturo, ki je drugim narodom še danes učiteljica. To je dosegel grški narod s svojo neizmerno ljubeznijo do domovine in ponosom na svojo narodnost. Ta ljubezen, ta ponos, ta — šovinizem grški je bil tolik, da so smatrali svoje prvake za polbogove.

Tudi rimski narod se je razvil iz malih početkov. Ali zagospodoval je, ker je bil ponosen, samozavesten in je v tem svojem ponosu naravnost preziral in zaničeval druge narode. Znani rek: *Civis romanus sum!* — je izražal ta ponos Rimljana.

Ali mi ne zahtevamo, da bi Vi širili sovražstvo do drugih narodov. Prosim Vas pa, da ne širite kozmopolizma in internacionalizma, pač pa da gojite med narodom ljubezen do samega sebe in ponos na samega sebe. Zaradi tega ne bo nobene krivice in nobene škode za druge narode. Gojiti moramo narodni ponos in samozavest. Vsak pravi sin naroda je dolžan, da ljubi in mora ljubiti svojo narodnost in domovino! (Viharno ploskanje. Ovacije govorniku.)

Nato je pozdravil v imenu češkega učiteljstva starosta „Zemské Ustřední Jednoty učitelstva měšťanských škol v kral. Česku“, podpredsednik „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji“ in ravnatelj meščanske šole, tov.

Peter Skalicky,

Izvajal je — viharno pozdravljen — sledeče: Dragi bratje in sestre! Zahvaljujem se Vam najprej za presrečne ovacije in za tople pozdrave.

Čast mi je, pozdravljati Vas v imenu društva meščanskih učiteljev in v imenu predsedstva „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“. (Burno in dolgotrajno pozdravljanje.)

Zveza čeških učiteljskih društev nas pošilja k Vam, vedoč, da bijete tu na jugu hud boj za kulturo in težak boj za svobodo. Pošilja nas, da Vam sporočimo, da imate na severu odkritosrčnih prijateljev, ki so Vam vedno pripravljeni pomagati. (Viharno odobravanje.)

Tudi na severu imamo še boj za osamosvojitve naroda in imamo kulturni boj za šolo in učiteljstvo. In kjer ga imamo, ni nič manj ljut, nego pri Vas.

Vemo, da so naši bratje po slovenskih deželah še brez mnogo prepotrebnih šol, zato smo pripravljali Vas v boju za nje podpirati (Odobravanje.) Želim Vam, da dobite čim prej te šole in sicer take šole, kakršne je zahteval naš slavní pedagog K o m e n s k y.

Ljut bo boj zanje, zakaj znano nam je kako se zatira slovenski narod na Koroškem, ker se mu noče dati materinskih šol.

Toda trden in jeklen mora biti boj za svobodo naroda in v tem oziru naj vam bodeta v zgled naša R a b l i č e k i n H a v l i č e k.

Čudim se, da ni na Slovenskem meščanskih šol. Te šole so one, ki so na Češkem tako visoko dvignile naše trgovce in obrtnike. Za svojo prosveto se imajo ti zahvaliti le tem šolam, zato Vam želim največ kar mogoče v borbi za to šolstvo, ki ga sigurno povzdignejo kar najvišje.

Gospodarska podlaga narodu je meščansko šolstvo in ono je podlaga tudi višjemu šolstvu.

In te visoke šole Vam želim kar najbolj in v tem imenu tudi zaključujem: Na zdar! (Burne ovacije češkemu narodu, dolgotrajno ploskanje.)

Nato je pozdravil v presrečnih besedah učiteljstvo v imenu primorskih nadzornikov g. okr. šolski nadzornik

Ivan Nekerman:

Velecenjene tovarišice in tovariši! Zahvaljujem se najprej g. predsedniku, da mi je izkazal posebno čast ter me je prišel osebno vabiti k zborovanju. Istotako mu izrekam zahvalo na prijaznem pozdravu in krasnih besedah, s katerimi je pozdravil navzočega tov. nadzornika iz Sežane, g. K a n t e t a in mene — že na zborovanju delegacije.

Čepav me ne bil prišel g. predsednik vabiti k zborovanju, si štejem v dolžnost, da se udeležim učiteljske skupščine (burno odobravanje) kadarkoli zboruje ta v bližini, in to tembolj, če zboruje v Trstu. (Ploskanje.)

Mi — nadzorniki — pozdravljamo Vaš boj, ki mora privedi do zmage, zakaj ta boj, je plemenit boj in naša dolžnost je, da Vas podpiramo! (Viharno in dolgotrajno odobravanje.)

Niso prazne besede, kar izvajam: Nadzorniki smo izšli iz Vaših vrst, ostali smo v Vaših vrstah in ostati hočemo v Vaših vrstah! (Bučno odobravanje.)

Zato dobro poznamo delo, stremljenje in težnje učiteljev in smo zato tudi na strani istih, katerih blage namene hočemo tudi podpirati, kolikor nam dopuščajo skromne moči.

Vaš uspeh je naš uspeh; razlike med nekdanj in sedaj — ni!

Tržaško učiteljstvo je v tem oziru svobodno, želim pa, da se ta svoboda razširi na vse učiteljstvo. (Odobravanje.)

In to se bo tudi zgodilo, to nam jamči „Zaveza“. To nam jamčijo njeni plemeniti cilji, njena stremjenja za višjo omiko in izobrazbo učiteljstva in učiteljskega naraščaja, za napredek in povzdigo ljudskega šolstva. Zavezina načela mora odobravati vsakdo, ne samo pripadnik — prijatelj, ampak tudi neprijatelj. — Zavezin boj se vrši v mejah dostojnosti, v mejah obzirnosti; zato ni dvoma, da tak način bojevanja mora voditi do uspeha, do končne zmage.

Zato prinašam v imenu nadzornikov prisrčne pozdrave Zavezi in kličem: „Slava Zavezi!“ (Viharno odobravanje. Govorniku so se prirejale dolgotrajne, presrečne ovacije.)

Istodobno pa prosim, naj poda tudi cenjeno učiteljstvo okr. šolskim nadzornikom do brotno roko v podpiranju njih stremljenj; zakaj uspeh učiteljev je tudi uspeh nadzornikov in obratno, zategadelj podajmo svojo pomoč drug drugemu v dosegov zvišenih ciljev.

Da so uspehi dosegljivi, nas poučuje sedanje razmerje tržaškega učiteljstva, ki nikakor ni več uklenjeno v verige suženjstva, lahko se trdi: učitelj v Trstu je svobodnejši, kakor drugje. Želim, da bi se še tu in povsod drugod razmere izboljšale, da bi bilo učiteljstvo vsaj primerno zadovoljeno v svojem težavnem poklicu in da bi učitelji vseh dežel v gmočnem in duševnem oziru dospeli do vrhunca, da bi postali vsi enaki med enakimi. (Ploskanje.)

Da je to v dosegnem času dosegljivo naj nam jamči vztrajno, neumorno in neustrašno delovanje „Zaveze“, kateri veljaj moj iskreno presrečni pozdrav in slovenskih okr. šolskih nadzornikov Primorja: „S l a v a Z a v e z i!“

V češkem jeziku je nato pozdravil zborovalce učitelj in tajnik „Zemského Ustředního Spolku Jednot Učiteljských v Kral. Česku“, tajnik Zveze Slovanskega učiteljstva v Avstriji, tovariš

Bohdan Skála:

Drage sestre in bratje! Prinašam bratovski pozdrav od Češke Zveze in Vam želim najlepših uspehov pri vašem delu. (Živeli Čehi! — Viharne ovacije obema češkima zastopnikoma.)

Nisem prvič med Vami, ampak z radostjo se spominjam krasnih dni zborovanja v Radovljici in onega v naši slovanski zlati Pragi.

In danes nas sprejemate zopet tu na obali Adrije v svojo sredo. Hvala Vam! Upam pa, da to ni zadnjikrat, temveč da se snidemo zopet in zopet na posvetovanja — tako dolgo, da dosežemo enkrat svoj cilj. (Odobravanje in pritrdjevanje.)

Kakor Vi, tako bojujemo tudi mi boj proti sovražnikom napredka in prosvete ljudstva proti tiranom naroda.

Dvema sovražnikoma smo napovedovali brezobziren boj, to sta klerikalizem in birokratizem — poguba ljudstva. (Bučno odobravanje.)

Zato brezobziren boj proti njima, boj, ki nam prinese zmago in svobodo naroda. (Odobravanje.)

Če Vas zapusti vse, niste sami, ker na severu pri svojih bratih najdete vedno podpore in pomoči. Niste sami; na severu imate brate, ki simpatizujejo z vami: „Vaš boj,“ je naš boj! (Viharno pritrdjevanje.)

Združimo se in v boj proti skupnemu sovražniku!

Gosp. dr. Rybař ja omenjal poprej, da pride dan, ko nas s tega mesta pozdravi tržaški župan. In to ni nikaka utopija, če bode vztrajali v boju, ki ga bojujete sedaj s takim navdušenjem.

Tudi P r a g a je imela isti boj in danes je ta boj izvojevan. To, kar se nam je zdelo

pred 50 leti še utopija, to je danes resnično: P r a g a je češka! (Burno ploskanje.)

In tudi Trst mora postati slovenski, ker kamor učiteljstvo zanaša svobodo, tam je zmaga gotova!

Zatorej v boj za učiteljstvo in s tem za razvoj in napredek slovenskega naroda.

V tem znamenju kličem: Živio! (Ovacije in pritrdjevanje govorniku.)

Referati.

Nato so prišla poročila referentov, katerih referate itak v popolnosti prineso naši listi, t. j. „Učit. Tov.“ in „Popotnik“, deloma se pa priobčijo v letopisu Šolske Matice.

1. Prvi je referiral c. kr. ravnatelj H e n r i k S c h r e i n e r o temi:

Delo kot vzgojno sredstvo, šole delavnice in Mannhemske sistem.

„Edinost“ piše ob tej priliki: „En glas je bil, da je g. ravnatelj S c h r e i n e r poleg profesorja I l e š i č a najboljši slovenski predavatelj.“

Ocenio in podrobno kritiko referata opuščamo, ker se je v kratkih besedah sploh nemogoče primerno in dostojno izraziti o referatu; pač pa nam bo dana prilika v to, ko g. ravnatelj objavi svoje delo o tem — kakor nam je obljubil.

Mojstrsko izvedbo vsakega dela, ki se ga je še on lotil, pa moramo že danes priznati.

2. Drugi je referiral tov. F e r d o p l. K l e i n m a y r o temi:

Slovansko šolstvo v Trstu.

Da bo referat dovršen z vso popolnostjo, to smo vedeli že vnaprej, zakaj zato nam je bila porok izredna agilnost predavateljeva, katerega sotrudištvu vidimo na vseh poljih našega stanovskega dela.

Globoko zamišljen in temeljito sestavljen referat priobčimo doslovno.

Toda to povemo že danes, da tega efekta, kakor ga je napravil referat na skupščini, ko je predavatelj ponazoroval statistične številčne podatke na podlagi diagramov — ne bo napravil tiskan referat.

Živa, temperamentna beseda predavateljeva nam je podala sliko bojev tržaškega slovanskega šolstva in nam predočila njega sedanjí položaj.

3. Tretji je referiral tov. I g n a c i j S i j a n e c o temi:

Kako deluje moderna šola za telesni razvoj mladine.

O pomenu tega važnega referata smo že zadnjič govorili in izprevideli smo, da so bile vse naše napovedbe resnične.

Sprejele so se k referatu sledeče resolucije:

1. Učiteljstvo, združeno v Zavezi avstr. jugoslov. učit. društev, priznava delovanje moderne šole za splošno telesnega razvoja mladine in se strinja s tem delovanjem, zlasti ker goji moderna šola pridno vaje in igre, pri katerih je dosti gibanja in premikanja, ker pospešuje po možnosti koristne športe, kakor drsanje, sankanje, deluje proti kajenju ker pospešuje snago ter skrbi za pravilno telesno prehrano otrok itd.

2. Želeli je, da se tudi naša šola uvrsti med moderne šole; zato naj se uvede tudi pri nas telovadba za deklice obligatno in pomnožuje ure za tel. vaje.

3. Povsod naj se postavljajo higienično, moderno urejene šole.

4. Ureditve učnega časa naj se uredi v smislu moderne šole. Po možnosti naj se uvede nerazdeljen — predpoldanski pouk; kjer je prilika, naj se ustanove šolske kuhinje.

5. Šolske oblasti naj čimprej preskrbe, da dobe šole šolske zdravnike!

Stremljenja sedanjosti.

Z ozirom na posamezna aktualna vprašanja, pri katerih je prizadeto tudi učiteljstvo, je nam bilo fiksirati v posameznih slučajih svoje stališče in so bile sprejete na predlog tovariša G a n g l a sledeče resolucije:

1. Službena pragmatika učiteljstva naj se izvede v soglasju z državnim okvirnim zakonom.

Zaveza se izreka v tem oziru popolnoma solidarno z organizacijo češkega naprednega učiteljstva in se pridružuje njega akciji v svrhu čim hitrejši rešitve tega vprašanja.

2. Komisiji za reformo drž. uprave prijavlja Zaveza prošnjo, naj se pomnoži z zastopniki učiteljstva, ki jih izbere iz števila tistih, katere določi Zaveza.

3. Zaveza naproša poklicane faktorje, naj se zavzame za to, da se načrt novega bramb-

nega zakona izpremeni v toliko, da bodo absolventi učiteljske enaki absolventom srednjih šol.

4. Zaveza se pridružuje akciji organizacij vsega češkega učiteljstva, ki hoče pridobiti učiteljstvu pravico do polovične vožnje na železnicah.

5. Uvažujoč velik vpliv meščanskih šol za povzdigo zlasti srednjih slojev naroda, pozivlja Zaveza poklicane činitele, naj ustanovljajo po slovenskih deželah slovenske meščanske šole.

6. Ker imamo do zborovanja Zaveze slovanskega učiteljstva v Avstriji v Krakovem samo še kratko dobo enega meseca, ker referati za to zborovanje še niso določeni in ker je torej temeljita priprava in častna udeležba ob takih razmerah izključena, nasvetuje Zaveza, naj se omenjeno zborovanje letos ne vrši.

* * *

Skoro po štiriurnem zborovanju, je predsednik zaključil glavno zborovanje.

Poučni izleti.

V ponedeljek popoldne in v torek, 6. junija, so si udeleženci zborovanja ogledali konjsko dirko v Rocolu, deloma so se peljali z vzpenjačo na Opčine, deloma so si ogledali prstoluko, Lloydov arsenal, muzeje, akvarij in druge znamenitosti v mestu samem.

Po napornem delu dveh dni je torej prišel poučno-zabavni del zborovanja, in moramo reči, da so morebiti ta poučna ogledovanja skoro enako vredna za učiteljstvo kakor zborovanja sama.

Za vse te krasno uspele izlete, kakor tudi za krasno uspelo zborovanje samo, gre pa v prvi vrsti priznanje in zasluga veliki požrtvovalnosti tržaških kolegov in kolegij.

Živelo tržaško učiteljstvo in naše najmočnejše „Tržaško učiteljsko društvo!“

Odmev našega zborovanja po domovini.

Eno zavest imamo: N a p r e d n a s l o v e n s k a j a v n o s t j e z n a m i i n s l o v e n s k o n a p r e d n o m n e n j e j e n a n a š i s t r a n i!

Vsi slovenski napredni dnevniki so prinesli poročila o našem zborovanju. Že pred zborovanjem so prinesli pozdravne uvodne članke slovenskemu naprednemu učiteljstvu.

In to je moralen uspeh, ki smo ga v prejšnjem času pogrešali.

Danes se slovenska napredna javnost zaveda našega pomena in našega dela in nas podpira s tem, da seznanja slovensko ljudstvo z našimi stremljenji in z našim delom.

Toda še večji uspeh smo dosegli v čeških listih, zakaj glas našega zborovanja je odmeval tudi po njih. Češki listi so prinesli nekateri daljša, nekateri krajša poročila o našem zborovanju, v katerih se simpatično izražajo o delu slovenskega naprednega učiteljstva.

Predvsem pa moramo izmed vseh rezultatov letošnjega zborovanja poudarjati to, da je postala ravno letos vez med češkim in slovenskim naprednim učiteljstvom tako tesna, da je ni moči več, ki bi jo razdružila in ne bo dolgo več tega, ko bo slovensko in češko napredno učiteljstvo tesno korakalo skupno.

Mi vidimo realizacijo ideje slovanske vzajemnosti v tesni združitvi posameznih stanov med seboj in v skupnem boju za interese stanu; za nas v povzdigi slovanskega učiteljstva in povzdigi slovanskega šolstva.

Ne korakamo po idealnih potih našega slovanskega združenja, temveč stopamo po realni poti naše slovanske solidarnosti tam in tako, kjer nam je to solidarnost najlaglje realizovati.

S m o t r i n a š e s l o v a n s k e s o l i d a r n o s t i s o n a m r e a l n i i n j i h v i d i m o v s v o j e m p o k l i c u!

In ravno s češkim učiteljstvom je potrebno, da se druži slovensko učiteljstvo, zakaj kje bolj kakor pri Čehih je razvit temelj bodočnosti našega stanu in temelj slovanskega šolstva.

Ne sramujemo se povedati, da nam je ravno češko učiteljstvo in šolstvo zgled in posnemanje, kako delovati, da priborimo narodu zagotovljenost eksistence.

Danes zajemamo mi pogoje za razvoj našega stanu in šolstva večinoma iz nemške literature, toda kmalu nas bo moral prebuditi klic: K Č e h o m! Tam iščite podlage za samostojni razvoj stanu in šole!

Da nam je pot tja široko odprta, nam priča o nebrojni pozdravi, ki so nam došli na letošnje zborovanje ravno od te strani.

En glas pa odmeva iz vseh teh pozdravov: Pospeševanje učenja češkega jezika med slovenskim učiteljstvom in nato tesna duševna združitev s češkim učiteljstvom!

S tem klicem zaključujemo poročilo o znamenitem letošnjem zborovanju naprednega slovenskega učiteljstva v Trstu in priobčujemo še pismene in krizajne pozdrave, ki so došli na zborovanje iz najrazličnejših krajev naše slovanske domovine.

Brzjavni in pismeni pozdravi.

Ajdovščina. Župan Troha in učitelj Bratina: Vrlim našim pionirjem prosvete želimo obilnega uspeha.

Brno. Župan, Karel Mrazek: Ustredni spolek jednot učiteljských na Moravě, tiskne jihoslovanským bratrům učitelům upřímně pravici a přeje skupštině a zborovanji vašemu a všem snaham vašim všeho zdu: Živili!

Dunaj. Jednota českého učitelstva v Dolních Rakousích:

Předsednictvu Zaveze avstrijských jugoslovanských učiteljských družtev v Trstu.

Předsednictvo „Jednoty českého učitelstva dolnorakouského ve Vídni“ zasílá Vám, mileni bratři, kteří jste se sešli v tak důležité pro Vás době, neupřímnější pozdrav všeho svého členstva.

Buďte ujištěni, že cítíme vřele s Vámi. Mamé společné nepřátele: germanisaci a klerikalism, oba stejně nebezpečné a stejně silné; dovedeme oceniti úsilí, s jakým musíte odraziti tyto dva nepřátele humanity a pokroku, kterých jste nositeli.

V těžkém Vašem boji provázeti Vás naše sympatie, vítězství Vaše naplní i nás vřelou radostí.

Jednáni Vašemu i veškeré práci přejeme plného zdu!

Jan L u d v í č e k, Josef P i l a t, předseda, jednatel.

Chrudim. Šustr: Přeji splneni vašich tužeb: Na zdar! Vivat pokrok, pereat klerikalism. Živili Slaveni!

Jankovice p. Holešov (Morava). Hajný:

P. t. vodstvu Zaveze avstr. jugosl. učiteljských družtev Trst, Narodni Dom.

Slovenskému pokrokovému učitelstvu, shromážděnému na XXIII. gl. skupštině Zaveze, posílám nejsrdčejší bratrský pozdrav. Moje choroba se zhoršila a proto nemohu se účastnit osobně dnešní skupštiny, duchem však jsem mezi Vámi a přeji Vašemu jednání plného zdu. Jen mužně v před a vytrvejte! Osvetou k svobodě!

Jaromerice. Za jednotu učiteljev mešanských škol na Moravském — Josip Moučka: Drazí přátelé:

V těchto slavnostních dnech obračej se k Vám zraky veškerého učitelstva českého, které s napětím sleduje každý krok Vašeho zapasu a raduje se s Vámi z vykonané práce.

Také učitelstvo měšťanských škol na Moravě, soustředěné v Zemské jednotě, posílá Vám svůj pozdrav.

Vy na jihu, my na severu pracujeme o jednom velikém díle. Budoucí věky pohlížejí na naše ruce rozsévající. Chceme vychovati silný rod svobodného lidu slovanského, který by jako rovný mezi rovnými stál v řadě ostatních kulturních národů a veškeré dary slovanského ducha a slovanského srdce mohl rozvinouti k obohacení a štěstí lidstva.

Co jsou všechny překážky proti neodolatelné moci života? Co jest proti světlému duhu všechna tma, která se na nás valí? Zvítězíme!

Josef M o u č k a, předseda.

Kral. Vinohradý. Předsedník exekutive nar. radikalnega dijaštva — Šemrov: Narodno radikalno dijaštvo spremlja vaša stremljenja za napredek naroda in neodvisnost učiteljstva.

Kamnik. Ljubljanski izobraževalni klub: Zavednemu našemu učiteljstvu želimo mnogo uspehov!

Ljubljana. Ivan Hribar: Jugoslovanskemu naprednemu učiteljstvu v borbi za svoja prava moje iskrene pozdrave!

Ljubljana. Dr. Fran Novak: Zadržan se osebnou udeležiti, pozdravljam častito skupščino, teče obilo uspehov idealnemu stremljenju narodno naprednega učiteljstva.

Ljubljana. „Jutro“: „Jutro“ pozdravlja skupščino naprednih slovenskih učiteljev, nosi-

teljev prosvete in jim kliče: ne vdajte se, neustrašeno naprej k zmagi!

Stari Trg. Ferdo Wigele: Zadržan se udeležiti, sem v duhu z Vami. Pogumno naprej! Od boja do zmage!

Slovenji Gradec. Slovenjegrajsko učiteljsko društvo: V boju za naše pravice neustrašeno naprej, da nam zasije boljša bodočnost!

Sv. Anton. Josip Valentič, tov. poslanec: Slavni zbor!

Dasi mi je Trst blizu, vendar morem le v duhu stisniti roke zvestim tovarišem, ki vztrajajo v najvzvišenejših idejah za napredek in svobodo. Ostati moram te dneve tu v Istri na političnih shodih, kjer bijemo — istočasno z Vami — ljut boj za narodni naš obstanek.

Sedanje Vaše in naše delo odpri milemu našemu narodu najlepšo bodočnost! Zato pa: Vsi neustrašeno naprej in navzgor v skorajšno dosago vzvišenega smotra! Vaš

Josip Valentič, tovariš-poslanec.

Trst. Akad. fer. društvo „Balkan“ — Ivan Marija Čok:

Veseloštevani gospod predsednik skupščine „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v Trstu.

V plemeniti skrbi za spopolnjenje lastne organizacije in za razmišljanje raznih strokovnih vprašanj se je sestala Vaša „Zaveza jugosl. učiteljstva“ letos k svoji redni skupščini v največjem slovenskem mestu.

K obilim pozdravom ob tej priliki naj bo dovoljeno, da pridružimo svoj pozdrav in Vam izrazi svoje simpatije tudi tržaška slovanska akademična mladina.

Slovenska visokošolska mladina našega časa je pokazala, da se zaveda naloge, ki jo nalaga narodna dolžnost v kulturnem pogledu. Dvigati hočemo kulturno svoj narod do one višine, na kateri stoje danes večji, srenejši narodi.

V tem stremljenju slov. akad. mladine pa se srečujejo njeni cilji z nalogo učiteljstva. Je to ona vez, ki nas druži k skupnemu delu. In baš mi tržaški slov. visokošolci smo dokazali, da nam je ta vez draga, in skušali smo jo skriti in utrditi s tem, da smo se na kulturnem delovanju za narod združili s slovenskim narodnim učiteljstvom tržaškim.

Naj bi ta vez združila po celi Sloveniji učiteljsko in akademično mladino k enem delu za en cilj: za kulturni napredek našega naroda.

Srečno obžaljujemo, da ne moremo slavne skupščine pri zborovanju pozdraviti, ker nas je deloma stanovska dolžnost odpoklicala v tuje kraje, a deloma nas narodna dolžnost v tej volilni dobi kliče na bojišče, dovolite, velespoštovani gospod predsednik, da Vam tem potom v imenu slovenske tržaške akademične mladine kakor tudi v svojem sporočam najiskrenejšo pozdrave na naši zemlji ter odkrito željo, naj bi Vaše zborovanje obrodilo obilo sadu.

Z odličnim spoštovanjem za slov. akad. fer. društvo „Balkan“

Ivan Marija Č o k.

Tolmin. Andrej Vrtovec: Zborujoči parlament značajnih in neustrašljivih učiteljev in učiteljic ter vašo napredno idejo iskreno pozdravljam.

Vel. Kunčice. Ustredni spolek českého učitelstva ve Slezsku:

Nemohouce se osobně Vaši skupštiny účastniti, dlíme duchem mezi Vámi!

Beřeme vřelou účast na pracích Vašich a přejeme počínání Vašemu plnému zdu, neboť úspěch Váš jest i úspěchem našim.

Jsmo si plně vědomi přetěžkého postavení Vašeho, neboť jak Vy, drazí bratři. Jste strážci Slovanstva na jihu, tak my na severu.

Přijměte upřímné pozdravy slezského učitelstva!

Josef Z a j í c, Gabriel S t a l m a c h, jednatel, předseda.

Zagreb. Savez hrvatskih učiteljskih društava: Skupščino srdačno pozdravlja in želi složan in uspešan rad u korist jugoslovanskega učiteljstva.

Iz ptujsko-ormoškega okraja.

Volilna borba je glede srditosti in posluževanja najnižjih sredstev na klerikalni strani dosegla v našem okraju vrhunec. Ljudstvo samo se je na impozantnih javnih shodih izreklo za svojega dosedanjega poslanca dr. Miroslava Ploja, senatnega predsednika na Dunaju, ki se mu ima zahvaliti za stotisoče

kron podpor vsako leto. Koroščeva »Kmečka zveza« pa je pri zaprtih vratih na zaupnem shodu vsilila za kandidata nesposobnega Brenčiča. Ker klerikalci ne morejo svojega kandidata priporočati s poštenimi sredstvi, pa napadajo tembolj svoje nasprotnike. Sploh bi Brenčič sijajno pogorel, da bi ne imel agitatorjev iz Maribora, znanega dr. Hohnjeca in Pušenjaka, ki najbolj udriha po učiteljih, dasi je sam učiteljski sin. Le pritisk iz cerkve in grožnja z večno pogubo je spravila Brenčiča do ožje volitve.

V volilnem boju »Straža« in »Sl. Gospodar« najbolj napadata dijakke in učitelje. V 67. šte. »Straža« piše: »Kaj je neki Ploj obljubil liberalnim učiteljem, se radovedno vprašujemo, ko opazujemo, kako silno agitirajo zanj, delijo njegove letake in lepake ter si zanj pete in jezike brusijo. Račun za trud liberalnih učiteljev za Ploja pa bi naj menda plačalo ljudstvo. Sumljiv je vsak kandidat, za katerega gre v boj liberalno učiteljstvo, ki je zoper spremembo šole tako, da bi bila šola kmetu bolj koristna kakor je zdaj; liberalno učiteljstvo je tudi zoper versko vzgojo, a hoče vedno večje plače.«

»Ploj se ne bo smel potegovati za to, da bi se verouk ohranil v šoli, ker mu liberalci, ki ga zdaj kandidirajo, tega ne bodo dovolili, ker hočejo oni imeti pri vas francoske razmere, da se v šoli še beseda Bog ne sme imenovati in tudi v nobeni šolski knjigi ne tiskati.«

»Liberalni učitelji so zoper spremembo šole kmetom v korist in Ploj bo moral z njimi držati. Zato vsak kmet, ki voli Ploja dela sam sebi škodo, ker je Ploj kandidat liberalnih učiteljev.« — »Straža« imenuje v isti številki učitelje »nemškutarske in liberalne zgagarje« in jim daje še druge »lepe« priimke.

Nič manj nesramen ni »Slov. Gospodar«. V št. 26. piše: »Liberalni učitelji niso takoj ugovarjali, ko so njihovi nemški tovariši pisali, da so slovenski mladeniči posvinjili kmetijsko šolo. Noben mladenič, ki drži kaj na svojo čast, ne bo šel volit in agitirati za kandidata svojih sramotilcev, liberalnih učiteljev.«

Dovolj bodi! Že zaradi navedenega mora vskipeti kri vsakemu učitelju, ki še kaj drži na svojo čast in ugled učiteljskega stanu! Tovariši učitelji v ptujsko-ormoškem okraju! Odgovorite vsi na tako nesramne in neresnične napade klerikalnih listov s tem, da pomagate poštenemu in treznemu kmetišskemu ljudstvu do njegovega najboljšega zastopnika. Napnite vse sile, da pri ožji volitvi v terek zmaga dr. Ploj. Žrtvujte še par dni za delo in agitacijo za najvplivnejšega slovenskega poslanca; med ljudstvo v zadnjih dneh, od hiše do hiše, od volilca do volilca! Prišlo bo te dni vse poldno volilnih agitatorjev. Vas ljudstvo pozna in Vam gotovo bolj zaupa kot vsiljivim tujim huj-skačem. Priredite zadnje večere prijateljske sestanke in pogovore z volilci in razložite, kaka izguba jim preti, če pade dr. Ploj.

Tovariši-učitelji, ne pozabite, da se prihodnji terek odloči, ali tudi na Štajerskem pade zadnji, najvplivnejši zagovornik poštenega napredka in ali tudi tam zavladava črna tema nazadnjaštva.

Nad Vami še ne visi Damoklejev meč klerilne strahovlade dež šolskega sveta, zato Vam roke pri delu še niso zvezane. Premislite važnost prihodnjega torka in uravnajte po tem svoje korake! Od Vašega dela je veliko odvisno!

Stoletna pratika, stoletna praktika in milijoni.

Napisal Pet. Loparnik, učitelj na Polzeli.

Tri jako različne reči, ni res! Mnogo nas je, ki imamo milijon skrbi, želj, upov, nad. Ni pa menda nobenega slovenskega učitelja in nobene slovenske učiteljice, ki bi mu delali lastni vrednostni milijoni preglavico.

Na binkoštno nedeljo nas je vozil po sinjem Jadranskem morju krasen parnik »Split«. Kako so nam segale v dušo slovenske narodne pesmi ob pogledu na slovensko obrežje morja! Videli smo tudi v tem slov. obrežju kot kako rakirano prostor, odkoder so dobivali Tržačani kamenje, da so zasuli precejšnji del morja.

Nehote mi pride ob tem pogledu na misel, bi li zamoglo slovensko učiteljstvo s svojo borno plačico zasuti ta del morja, ne da bi se ugonobilo? Da, možno je, toda večletne praklike bi bilo treba!

Ker pa, cenjene tovarišice in dragi tovariši, ne bomo morja z eventualnimi prihranki zasipavali — naši sosedje Lah bi znali potem tam žlahtno rudo kopati — oklenimo se raje stoletne pratike, združimo to s stoletno praktiko in kot stoletni sad našega delovanja bodo zrasli iz neznanega semena v prid našim stanovskim potomcem — milijoni.

Evo dokaza! Mislim na štajersko slovensko učiteljstvo. Skoro gotovo je, da se naše plače izboljšajo že to leto, četudi samo malenkostno. Pri tej redki priliki bo gotovo vsaka slovenska učiteljica, vsak slovenski učitelj pripravljen darovati 10 K za ustanovo v prid našim stanovskim potomcem. Deset takih deležev bi skupaj tvorilo glavnico 100 K.

Ako naložimo to glavnico v naši »Učiteljski zadrugi«, ki bi jo obrestovala po 5 % in vsakoletne obresti pripisala h glavnici, bi se ta v 14. letih podvojila. Po preteku 100 let pa bi iz prvotnih 100 K narasla glav-nica znašala na omenjeni način 14.111 K (štirinajsttisoč 111 K). Ker pa nas je na Štajerskem kakih 800 slovenskih učiteljev in učiteljic, bi lahko naložili pri »Učit. zadrugi« glavnico 8000 K, ki bi po preteku 100 let narasla na 1.128.880 K (en milijon stoosemindvajset tisoč in 800 K.)

Brez dvoma bi ta zgled posnemalo tudi izvenštajersko slovensko učiteljstvo. Tako bi imelo slovensko učiteljstvo po preteku 100 let na razpolago lepe milijone, in marsikateri stanovski potomec bo s solzami hvaležnosti blagroval svoje prednike pred 100 leti.

Predlagam s tem cenjenim tovarišicam in dragim tovarišem te svoje misli v pretres in otvarjam obenem o tej zadevi debato.

Učiteljski razkol v Istri.

Na binkoštno nedeljo se je vršilo v Pazinu letno zborovanje hrvaškega učiteljskega društva za Istro: Narodna prosvjeta.

Dosedanji društveni odbor je bil po večini katoliškega prepričanja, kar liberalnim udom društva ni dalo miru, da so se skoz leto dni pripravljali, kako bi izbrali liberalni odbor. Z ozirom na to je stari odbor po želji liberalnih društvenikov postavil na dnevni red: Naša organizacija. K tej točki je predsednik Bačić predlagal: Hrvaško učiteljsko društvo — Narodna prosvjeta — se ima v svojem delovanju držati načel katoliške cerkve. To je zadelo v sršenovo gnezdo. Nadučitelj Rajčić iz Opatije se je temu strastno protivil in predlagal ob burnem aplavzu liberalnih zborovalcev, da se preide na dnevni red preko predloga Bačićevega, ker se je hrvaški učiteljstvo uže do sedaj ravnalo po načelih, izraženih v predlogih. Glasovanje v tem oziru bi po njegovem mnenju bilo razžaljenje učiteljstva. To je res dokaz značajnosti. Če človek noče glasovati za svoje prepričanje! Vsled tega je zapustil med grobnim molkom prisotnih predsednik Bačić dvorano ter rekel: med vami ni več mesta zame. Odstop njegov je vplival konsternirano na protivnike. Somišljeniki njegovi so potem prisostvovali razpravam le pasivno. V novi odbor je bil izbran kot predsednik nadučitelj v Roču Licul, ki bo pa moral v kratkem narediti prostor predsedniku liberalnih nazorov. Med ostalimi odborniki so nekateri v verskem oziru indiferentni, nekateri pa trdijo, da je razum in srce »njihov Bog.« Pa tudi taki, ki Boga šele iščejo! Lepa družba! Zato nam je odbor: Licul, kot predsednik, z enim Brgičem, Medvedičem in Šepićem velika uganjka!

Po dokončanem zborovanju se je šel takoj pripravljalni odbor za osnovanje novega učiteljskega društva za Hrvate in Slovence v Istri s katoliškim programom.

Tako poroča „Slovenec“ o tem pojavu in prodiranju napredne misli med istrsko učiteljstvo. — Boj hinavščini! — Mi smo o tem dogodku dobili takoj še na Zavezinem zborovanju v Trstu poročilo. Za danes